

УДК 343.344

**Боровинський С.Б.**доцент кафедри  
(Дніпропетровський державний  
університет внутрішніх справ)

## РОЗМЕЖУВАННЯ НЕДБАЛОГО ЗБЕРІГАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ АБО БОЙОВИХ ПРИПАСІВ ТА СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ

Здійснено розмежування недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів та суміжних складів злочинів, передбачених ст.ст. 119, 128, 196, 263, 267, 367, 414, 425 КК України. Розглянуто розмежувальні ознаки об'єкта, предмета, об'єктивної та суб'єктивної сторони, суб'єкта недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів.

*Ключові слова:* розмежування злочинів, розмежувальні ознаки складів злочинів, недбале зберігання, вогнепальна зброя, бойові припаси.

**Постановка проблеми.** Одним із важливих питань, яке виникає у практиці правоохоронних органів та судів, є питання про розмежування суміжних складів злочинів, оскільки його вирішення пов'язане з правильною кваліфікацією злочинних дій. Від правильної кваліфікації вчиненого діяння, як зазначає В.О. Навроцький, залежить уся організація розкриття і розслідування злочину, об'єктивне та справедливе покарання винних [1, с. 3]. А В. М. Кудрявцев зазначає, що розмежування є зворотною стороною кваліфікації [2, с. 126].

Загальновизнаним є поняття кваліфікації злочину як «точного встановлення відповідності вчиненого винним суспільно небезпечного діяння складу конкретного злочину, закріпленого у кримінальному законі» [3, с. 87]. С. Тарарухін вказує, що за змістом кваліфікація полягає рівною мірою у встановленні у вчиненому конкретному складу злочину (позитивна форма) й у відмежуванні його від суміжних злочинів (негативна форма), зливаючись в єдиний процес пізнання істини у справі. Ось чому розмежування злочинів нерідко називають «зворотною» стороною кваліфікації. Практичне вирішення цієї проблеми завжди викликає труднощі, й у цьому зв'язку важливо намітити шляхи її вирішення на науковій основі [4, с. 81].

Отже, кримінально-правова наука і практика визначають, що правильна кваліфікація злочинів можлива лише тоді, коли точно встановлено об'єкт,

об'єктивну сторону, суб'єкт, суб'єктивну сторону конкретно визначеного злочину.

Кількість облікованих злочинів, передбачених ст. 264 КК України, становить 2013 р. – 5, 2014 р. – 13, 2015 р. – 7, 2016 р. – 11. Разом з тим кількість осіб, яким вручено повідомлення про підозру у вчиненні цих злочинів, є суттєво меншою, ніж кількість облікованих злочинів. Так, 2013 р. вказані повідомлення вручено 2-м особам, 2014 р. – 4, 2015 р. – 3, 2016 р. – 6 [5]. Однією з причин такого стану справ є недостатня дослідженість розмежування недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів та суміжних складів злочинів.

**Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.** Кримінально-правові проблеми злочинів, пов'язаних зі злочинним поведінням зі зброєю, досліджувалися вітчизняними та зарубіжними вченими, зокрема, Я.М. Браїніним, В.І. Борисовим, В.В. Василевичем, В.К. Грищуком, Д.А. Корецьким, О.М. Костенком, П.С. Матишевським, В.П. Тихим, П.Л. Фрісом, Г.А. Аванесовим, Ю.Д. Блувштейном, Л.О. Гаухманом, А.А. Герцензоном, А.І. Долговою та іншими. Проте питанням розмежування недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів та суміжних складів злочинів приділено недостатньо уваги у науковій та навчальній літературі.

**Мета** статті – визначення розмежувальних ознак об'єкта, предмета, об'єктивної та суб'єктивної сторони, суб'єкта недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів та суміжних складів злочинів.

**Виклад основного матеріалу.** Л. Брич зазначає, що ознаки, які є обов'язковими і однаковими для усіх складів злочинів, не можуть бути розмежувальними. Загальні ознаки усіх складів злочинів не лише не визначають суміжності, а й за ними неможливо розмежувати суміжні склади злочинів [6, с. 72].

Розмежування недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів та суміжних складів злочинів ми проведемо за допомогою таких критеріїв, як об'єкт та предмет злочину, об'єктивна та суб'єктивна сторона, суб'єкт злочину.

Досліджуваний злочин, окрім основного безпосереднього об'єкта – громадської безпеки у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів, має три додаткові безпосередні об'єкти: життя особи, її здоров'я та власність. Визначення, який об'єкт виступає основним, безпосереднім, а який – додатковим, дозволяє відмежувати злочин, передбачений ст. 264 КК, від злочинів, передбачених загальними нормами, які встановлюють відповідальність за необережне спричинення смерті, шкоди здоров'ю або власності. До них, зокрема, належать: ст. 119 КК «Вбивство через необережність», ст. 128 КК «Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження», ст. 196 КК «Необережне знищення або пошкодження майна».

Розмежування недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових

припасів та суміжних складів злочинів за об'єктом злочину можливо проводити лише з урахуванням інших ознак складу злочину, зокрема, такої ознаки об'єктивної сторони як діяння. Діяння, як ознака об'єктивної сторони, у цьому злочині полягає у недбалому зберіганні вогнепальної зброї або бойових припасів. Таке зберігання має місце тоді, коли не виконані передбачені нормативними актами (Інструкція, затверджена наказом МВС України від 21.08.1998 р. № 622, та ін.) умови зберігання зброї або бойових припасів, насамперед ті, які спрямовані на убезпечення їх від сторонніх осіб. В усіх випадках, коли не виконані інші, передбачені нормативними актами, умови поводження зі зброєю або бойовими припасами (носіння, використання тощо), дії винних осіб повинні кваліфікуватися за загальними нормами проти життя, здоров'я, власності.

Так, вірно були кваліфіковані за ч. 1 ст. 119 КК дії М., який 10.12.2011 р. після 12-ї години під час полювання з участю С. та В., перебуваючи на полі поблизу с. Мартинівка Жмеринського району, побачив зайця; не переконавшись, що на лінії пострілу можуть перебувати інші учасники полювання, здійснив два прицільних постріли з мисливської рушниці ТОЗ-66 12-го калібру у напрямку тварини. В результаті злочинної недбалості влучив у В., який перебував на лінії пострілу, заподіявши йому вогнепальні поранення в область голови, грудної клітки, живота та в інші ділянки тіла, від яких він під час слідування до лікарні помер [7].

Також вірно були кваліфіковані за ст. 128 КК дії В., який 25.08.2012 р., перебуваючи на угідді мисливського господарства Жидачівської районної ради УТМР «Міжлісся», що знаходиться між населеними пунктами Журавків та Млиниська Жидачівського району, приблизно о 22.00 год. після закінчення полювання не розрядив рушницю, а повертаючись додому, рухався пішки по ґрунтовій дорозі із зарядженою рушницею, яку утримував на правому плечі дулом вверх. Внаслідок недостатньої видимості, лише безпосередньо біля себе помітив, як верхи на коні до нього наблизився потерпілий Л. Намагаючись дати дорогу вершнику, змістився ліворуч, але в цей час внаслідок злочинної недбалості підсудного, рушниця зачепилась за ногу вершника та відбувся самовільний постріл, дріб з патрона, яким була заряджена мисливська рушниця, потрапив у ліву руку потерпілому, спричинивши йому травму лівої руки із переломом середньої третини лівої плечової кістки, що була небезпечною для життя на момент ушкодження та належить до тяжкого тілесного ушкодження [8].

Разом з тим у судовій практиці мають місце і помилки у кваліфікації дій винних осіб. Так, невірно були кваліфіковані за ст. 264 КК дії Ч., який 17 листопада 2003 р. в нічний час разом з О. перебували в орендованому ними магазині «Нарцис» у с. Кам'яне Новоархангельського району Кіровоградської області, охороняли особисте майно, оскільки неодноразово зазнавали нападів на магазин та на власне домоволодіння. Близько 1-ї год. ночі Ч. та О. почули стукіт у двері магазину, нецензурну лайку та образи на свою адресу і

зрозуміли, що невідомі особи намагаються збити зовнішній висячий замок вхідних дверей центрального входу магазину та проникнути до приміщення. Діючи з власної ініціативи, маючи на меті з'ясувати відносини з особами, які порушили їх спокій та намагаються проникнути в магазин, Ч., озброївшись мисливською рушницею марки ZH-43K, яку задалегідь принесла до магазину з метою самооборони О., збрала її в приміщенні, зарядила двома мисливськими набоями 12-го калібру, звела курки, підготувала її до проведення пострілу та передала Ч., після чого останній вийшов з магазину на подвір'я через запасний вихід, щоб попередити невідомих про недопустимість такої поведінки. Біля магазину Ч. побачив Т. та Ж., звернувся до них з проханням припинити хуліганські дії, намагався з'ясувати причину їх перебування біля магазину в нічний час, на що останні відповіли нецензурною лайкою, продовжували стукати в двері магазину. Т., який стояв на першій сходинці входу до магазину, став погрожувати Ч., зробив крок йому назустріч і в його руках Ч. побачив блиск предмета, схожого на ніж. Ч., будучи інвалідом I групи по зору та не маючи навичок поводження зі зброєю, недбало держав підготовлену до пострілу рушницю на рівні поясу паралельно землі, побачивши в руках незнайомця, який рухався в його напрямку, предмет, схожий на ніж, розцінив це як черговий напад на нього та на його власність, злякався незнайомця, рефлексивно, у стані стресу натиснув на зведений спусковий гачок, здійснивши постріл. Своїми необережними діями Ч. заподіяв потерпілому Т. тілесні ушкодження у вигляді рани правої клубової ділянки, яка проникла в черевну порожнину, з переломом гребня правої клубової кістки та пошкодженням сліпої кишки (три раневих отвори діаметром до 0,2 см), що супроводжувалися внутрішньою кровотечею і належать до категорії тяжких тілесних ушкоджень, небезпечних для життя в момент заподіяння [9].

Оскільки у цьому випадку Ч. порушував не правила зберігання вогнепальної зброї, а правила її носіння та використання, його дії повинні кваліфікуватися за статтями, які передбачають відповідальність за злочини проти здоров'я, тобто (за умови доведеності необережності щодо наслідків) за ст. 128 КК.

Розмежування недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів та злочину, передбаченого ст. 196 КК «Необережне знищення або пошкодження майна», має свої особливості, оскільки останній злочин має такі обов'язкові ознаки об'єктивної сторони як суспільно небезпечні наслідки у вигляді тяжких тілесних ушкоджень або загибелі людей. У випадках, якщо причиною необережного знищення або пошкодження майна, що призвело до названих наслідків, стало недбале зберігання зброї або бойових припасів, дії винного необхідно кваліфікувати за ст. 264 КК. За ст. 196 КК дії винного кваліфікуються лише у випадках інших недбалих діянь з названими предметами, що призводить до необережного знищення або пошкодження майна та інших, передбачених ст. 196 КК, наслідків.

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів від сумі-

жних злочинів необхідно відмежовувати і за предметом злочину. Предметом злочину, передбаченого ст. 264 КК, виступають вогнепальна зброя або бойові припаси, що зберігаються як на законних підставах, так і незаконно. На наш погляд, на законодавчому рівні було б доцільним розширення предмета цього злочину шляхом включення до нього вибухових пристроїв або пістолетів чи револьверів, патрони до яких споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії. Проте на сьогоднішній день протиправні дії з цими предметами, а також з вибуховими речовинами, що призвели до загибелі людей або інших тяжких наслідків, також повинні кваліфікуватися за загальними нормами, які встановлюють відповідальність за необережне спричинення смерті, шкоди здоров'ю або власності, або за ст. 267 КК «Порушення правил поведінки з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами».

Так, вірно були кваліфіковані за ч. 1 ст. 119 КК дії В., який 05 вересня 2012 р., приблизно о 06.00 годині, будучи у стані алкогольного сп'яніння, знаходячись біля будівлі № 1 ЦМКБ № 1 по вул. Р. Люксембург, буд. 52 А, поряд зі своїм знайомим Н., який також перебував у стані алкогольного сп'яніння та необережно розмахував пістолетом Форт-12Р (пістолет, патрони до якого споряджені гумовими металевими снарядами. – Прим. С.Б.), вихопив вказаний пістолет з рук останнього з метою запобігання можливого заподіяння Н. тілесних ушкоджень собі чи іншим особам. Після чого В. витяг з рукоятки вищевказаного пістолета споряджений магазин та помістив його у праву кишеню своїх брюк, щоб не допустити спричинення тілесних ушкоджень собі чи іншим громадянам, у тому числі і Н. Потім В., діючи необережно, що виразилося в злочинній недбалості, не передбачаючи шкідливих наслідків своїх дій, хоча повинен був і міг їх передбачити, а саме не перевіривши наявності патрона в патроннику пістолета та не бажаючи здійснення пострілу, натиснув на спусковий гачок пістолета, внаслідок чого стався постріл, який призвів до заподіяння Н. вогнепального одиночного кульового проникаючого сліпого поранення лівої скроневої області, синця лівої заушної області, зовнішнього кута лівого ока, багатоосколькового перелому лівої скроневої кістки, лінійних переломів кісток склепіння та основи черепа, руйнування головного мозку, крововиливу під тверду мозкову оболонку, яке належить до тяжких тілесних ушкоджень. Від отриманих тілесних ушкоджень Н. впав на асфальт, внаслідок чого у нього утворилися забита рана потиличної області, забита рана слизової нижньої губи, які належать до легких тілесних ушкоджень. 10 вересня 2012 р. о 10.05 годин Н. помер від вогнепального одиночного кульового проникаючого сліпого поранення лівої скроневої області, багатоосколькового перелому лівої скроневої кістки, лінійних переломів кісток склепіння та основи черепа, руйнування головного мозку, крововиливу під тверду мозкову оболонку [10].

Також вірно було кваліфіковано за ч. 1 ст. 267 КК України дії Н., який 11 червня 2012 р. у трамваї недбало перевозив порох, придбаний у мисливському

магазині, внаслідок чого стався вибух, від якого постраждали 10 людей [11].

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів від суміжних злочинів також відмежовується за ознаками суб'єктивної сторони. Психічне ставлення особи до будь-якого із суспільно небезпечних наслідків цього злочину характеризується лише необережною формою вини у вигляді злочинної самовпевненості або злочинної недбалості. У випадку встановлення умисного ставлення особи до загибелі людей або інших тяжких наслідків (у вигляді як прямого, так і непрямого умислу) дії винної особи повинні кваліфікуватися за нормами КК, що передбачають відповідальність за умисні злочини проти життя, здоров'я, власності.

Також при розмежуванні недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів та суміжних злочинів слід пам'ятати про необов'язковість легітимного зберігання названих предметів. У випадку, якщо вогнепальна зброя (крім гладкоствольної мисливської) зберігається без передбаченого законом дозволу і при цьому зберіганні порушуються відповідні його правила, що призводить до суспільно небезпечних наслідків, дії винної особи кваліфікуються за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 ст. 263 та ст. 264 КК.

Вірно були кваліфіковані за вказаними статтями КК дії М., який на території занедбаного винограднику знайшов підсумок з ручною осколковою гранатою Ф-1, який переніс у власний гараж, до якого забезпечив вільний доступ сторонніх осіб. П., В. та Р., перебуваючи в гаражі М., виявили підсумок з гранатою Ф-1. В., будучи впевненим, що вона навчальна, висмикнув чеку, у результаті чого відбувся вибух, який заподіяв Р. середньої тяжкості тілесні ушкодження, а П. та Р. – тяжкі тілесні ушкодження [12].

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів від суміжних злочинів необхідно відмежовувати і за ознаками суб'єкта. У диспозиції ст. 264 КК не міститься посилянь на додаткові спеціальні (особливі) ознаки суб'єкта цього злочину. На підставі цього можна стверджувати, що суб'єкт цього злочину є загальним. Тобто це фізична осудна особа, яка недбало зберігала вогнепальну зброю або бойові припаси, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Разом з тим, якщо недбале зберігання ввіреної вогнепальної зброї або бойових припасів вчиняється військовослужбовцем, його дії повинні кваліфікуватися за спеціальними нормами, що передбачають відповідальність військовослужбовців, зокрема, за ст. 414 КК «Порушення правил поведіння зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення» та ст. 425 КК «Недбале ставлення до військової служби».

Так, наприклад, недбале зберігання бойових припасів здійснювалося на військовій базі у с. Новобогданівка Мелітопольського району Запорізької області. Згідно з інформацією прес-служби Міноборони, на базі зберігалось на 800 вагонів з боєприпасами більше, ніж це передбачено нормативними документами. 6 травня 2004 р. на складі 275-ї бази зберігання артилерійських боє-

припасів сталося загоряння, в результаті якого на складі почали вибухати арт-снаряди й інші боеприпаси. За офіційними даними, в результаті надзвичайної події 5 людей загинули і 4 постраждали, 81 людина була госпіталізована. 22 сім'ї залишилися без житла. З ураженої зони було відселено 6 963 жителя з 15 сіл у 10-кілометровій зоні. За попередніми даними, збитки від вибуху на складі боеприпасів під Мелітополем становили 3 млрд. 752 млн. грн. [13].

У випадку порушення службовою особою, яка не є військовослужбовцем, обов'язків, які безпосередньо не пов'язані з правилами зберігання вогнепальної зброї та бойових припасів, а з іншими правилами безпеки, пов'язаними з цими предметами, що призвело до загибелі людей або інших тяжких наслідків, дії винного, до внесення змін у примітку ст. 364 КК щодо поняття істотної шкоди та тяжких наслідків у ст.ст. 364–367 КК, повинні були кваліфікуватися за відповідною частиною ст. 367 КК «Службова недбалість».

Так, правильно були кваліфіковані за ч. 2 ст. 367 КК дії начальника Рівненського міського відділу УМВС України в Рівненській області В., який, будучи службовою особою, в повноваження якого, згідно з п. 1, п. 23 функціональних обов'язків, входила особиста відповідальність за зберігання та використання зброї, несення персональної відповідальності за організацію занять з особовим складом підрозділу зі службової підготовки, внаслідок несумлінного ставлення до виконання своїх службових обов'язків допустив службову недбалість, що спричинила тяжкі наслідки у вигляді смерті Н. 25.07.07 р. В., перебуваючи у своєму службовому кабінеті, підписав наказ про проведення 28.07.07 р. в урочищі «Форт» навчально-тренувальних стрільб з особовим складом Рівненського МВ УМВС України в Рівненській області. Близько 17 год. 30 хв. під час проведення стрільб в урочищі «Форт» одним зі стрільців було здійснено постріл з автомата АКС-74У. Вистрелена з автомата куля калібру 5,45 мм, за відсутності перехоплювачів куль, вилетіла за межі урочища і потрапила в Н., який 05.08.07 р. помер в ЦМЛ м. Рівне від різкої крововтрати внаслідок вогнепального поранення серця [14].

Проте на сьогоднішній день такі дії повинні кваліфікуватися за загальними нормами, що передбачають відповідальність за злочини проти життя та здоров'я особи, зокрема, за ст. 119 КК.

**Висновки.** Розмежування недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів та суміжних складів злочинів необхідно проводити за такими критеріями: 1) за об'єктом та об'єктивною стороною злочину; 2) за предметом злочину; 3) за суб'єктивною стороною; 4) за суб'єктом. Також вважаємо за необхідне прийняття Закону України «Про зброю», в якому доцільно надати визначення понять різних видів вогнепальної та іншої зброї, бойових припасів, вибухових пристроїв та речовин, а також навести узагальнені правила поведінки з цими предметами, що надасть, зокрема, можливості визначити більш чіткі розмежувальні ознаки злочину, передбаченого ст. 264 КК, та суміжних складів злочинів.

**Бібліографічні посилання**

1. Навроцький В.О. Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку та народного здоров'я : лекції для студентів юридичного факультету / В.О. Навроцький. – Львів : Львів. держ. ун-т. ім. Івана Франка, 1997. – 52 с.
2. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений / Кудрявцев В.Н. – М. : Юрид. лит., 1972. – 352 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін. ; за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.
4. Тарарухин С.А. Квалификация преступлений в судебной и следственной практике / С.А. Тарарухин. – К. : ЮРИНКОМ, 1995. – 208 с.
5. Статистична інформація – Генеральна прокуратура України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir\\_id=112173&libid=100820&c=edit&\\_c=fo](http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112173&libid=100820&c=edit&_c=fo).
6. Брич Л.П. Закономірності розмежування складів злочинів / Л.П. Брич // Життя і право. – 2004. – № 7. – С. 67–75.
7. Кримінальна справа № 205/1044/2012 // Архів Жмеринського міськрайонного суду Вінницької області.
8. Кримінальна справа № 1307/2343/2012 // Архів Жидачівського районного суду Львівської області.
9. Кримінальна справа № 1-3/11 // Архів Голованівського районного суду Кіровоградської області.
10. Кримінальна справа № 1/0523/1034/2012 // Архів Київського районного суду м. Донецька.
11. У Дніпропетровську знову гримлять вибухи. Постраждали 10 людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/v-dnepropetrovske-opyat-gremyat-vzryvu-postradali-8-chelovek-11062012141500>.
12. Кримінальна справа № 1528/1644/2012 // Архів Тарутинського районного суду Одеської області.
13. Вибухи у Новобогданівці: причини та наслідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/ua/ukrayina/vibuhi-u-novobogdanivtsi-prichini-ta-naslidki.html>.
14. Кримінальна справа № 1-30/11 // Архів Рівненського районного суду Рівненської області.

*Надійшла до редакції 21.12.2017*

**Borovinskiy S.B. Differentiation of careless storage of firearms or combat supplies and related warehouses of crime.** There is the limitation between careless storage of firearms or combat supplies and adjacent syllables of the crimes envisaged by art. 119 of the Criminal Code «Murder through carelessness», art. 128 of the Criminal Code «Careless grave or average gravity bodily injury», art. 196 of the Criminal Code «Careless destruction of or damage to property», art. 263 of the Criminal Code «Illegal conduct with weapons, combat supplies or explosives», art. 267 of the Criminal Cod «Violation of rules of the explosive, flammable or caustic substances or radioactive materials», art. 367 of the Criminal Code «Negligence», art. 414 of the Criminal Code «Violation of the rules dealing with weapons, as well as substances and objects that make up an increased danger to the environment» and art. 425 of the Criminal Code «Careless attitude to the military service».

Examine the crime, in addition to the main direct object is public safety in the field of firearms and ammunition, has three additional direct objects: the life of a person, their health and property. Determine which object acts as the main direct, which is optional, allows the differentiation a crime provided for centuries. Art.264 of the Criminal Code, on crimes stipulated